

FAKTORI UTICAJA NA RAZVOJ MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA

-prethodno saopćenje-

FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

-preannouncement-

Bajruzin Planjac,
Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju, Travnik

SAŽETAK

Ovaj rad predstavlja sažetak doktorske disertacije čija je izrada u toku. U ovom radu će biti predstavljen problem i predmet istraživanja zajedno sa postavljenom hipotezom. Takođe, bit će obrazloženi i ciljevi istraživanja. U zaključku rada će biti predstavljeni očekivani rezultate aplikativnog i teoretskog istraživanja, koje će biti provedeno na teritoriji BiH.

Ključne riječi: faktori uticaja, mala i srednja preduzeća

ABSTRACT

This paper presents a summary of the dissertation which is being prepared in the course. In this paper will be presented the problem and the subject of researches, together with the hypothesis. Also there will be presented the researches objectives. The conclusion of this paper will be presented to the expected results of the application researches and theoretical researches, which will be carried out on the territory of B&H.

Key words: impact factors, small and medium enterprises

UVOD

U stručnoj teoriji i praksi nisu dovoljno elaborirani svi faktori koji utiču na poduzetništvo i MSP, što otežava razvoj poduzetništva i poduzetničke ekonomije u BiH. Poznato je da se MSP u BiH susreću prvenstveno sa izazovima vezanih za djelovanje javnog sektora (administrativne barijere, sudovi isl.), odnosno prisutan je nekvalitetan poslovni ambijent i nedovoljna konkurentnost. Prema istraživanju World Bank za 2011.g. BiH je najlošije mjesto za poslovanje u odnosu na sve zemlje Balkana, a samim tim i najlošija u cijeloj Evropi. Kao probleme koji utiču na poslovni ambijent, a samim tim i na razvoj poduzetništva i MSP možemo navesti sljedeće:

- nedovoljno razvijeno poduzetništvo (nedostatak obrazovane radne snage iz sektorapoduzetništva, obrta i MSP)
- neadekvatan pravno-institucionalni okvir (nerazvijeni zakoni i podzakonski akti, komplikovaneadministrativne procedure)
- nepovoljan politički ambijent (nelojalna konkurencija, korupcija, sporost reformi iprilagođavanja EU normi, neadekvatan pristup kapitalu)
- slabost sektora MSP i poduzetništva (nedostatak znanja i sporo uvođenje tehnologija, loša produktivnost MSP)

Cilj istraživanja predstavlja elaboracija svih faktora koji utiču na razvoj poduzetništva radi podsticanja onih kojih omogućavaju razvoj poduzetništva, kao i ukazivanje na faktore koji ometaju razvoj poduzetništva i malih i srednjih preduzeća. Potreba za identifikacijom faktora doprinosa i faktora ometanja poslovnog ambijenta predstavlja i samu suštinu rada, koji bi trebao da pruži smjernice za podsticaj razvoja MSP u BiH.

PROBLEM I PREDMET ISTRAŽIVANJA

BiH kao i ostale zemlje u tranziciji nisu u dovoljnoj mjeri razvile teorijsko objašnjenje problematike poduzetništva, jer koncept razvoja privrede zemlje na bazi razvoja malog biznisa dolazi iz kapitalističkog sistema, i iz toga razloga je najvažnije da BiH slijedi teoriju i praksu razvijenih zemalja Evrope i svijeta. Stvaranje institucionalnih okvira za postojanje tržišta bez neobjektivne konkurencije i neopterećenosti političkim i administrativnim barijerama otvara perspektive razvoja obrta, poduzetništva i MSP. Poduzetništvo dolazi do izražaja u uslovima tržišne ekonomije i postojanja poslovnog ambijenta, jer poduzetništvo i njegove kreativne komponente vezani su za zdravu tržišnu konkurenciju. Suština poduzetništva je da stvara nešto novo, inovirano, što nije uopće postojalo ili nije bilo u dovoljnoj mjeri razvijeno. Da bi poduzetnička ideja bila implementirana, nju je potrebno komercijalizirati i ostvariti uspješan rezultat na tržištu. Sam neuspjeh komercijalizacije znači i neuspjeh poduzetnički poduhvat, pa iz tog razloga poduzetništvo i tržište se nalaze u međusobnoj korelaciji. Orijehtacija tržišno razvijenih zemalja na razvoj i podsticaj poduzetništva, doprinijela su tome da su MSP postala osnova rasta zaposlenosti, poduzetništva, rasta GDP-a i jačanja ekonomske stabilnosti zemlje. Po pitanju primjera iz prakse i iskustva, onda najveću pažnju treba obratiti na iskustva SAD-a,

Japana, zemalja EU i nekih donedavno nerazvijenih zemalja.

Po pitanju podrške koja se najčešće praktikuje u razvijenim tržišnim zemljama ona se odnosi, u suštini, na: sistemske mjere države, obrazovni sistem prilagođen potrebama tržišta i razvoja, održavanje zdrave tržišne konkurencije, dobro informisanje, razne poreske olakšice, povoljne izvore finansiranja, pomoć u razvijanju menadžerskih vještina, umanjivanje administrativnih barijera, podsticanje saradnje velikih kompanija i korporacija sa MSP, razvoj inkubatora, stimulacija izvoza itd. Ukoliko bi naša zemlja primjenila iskustva razvijenih tržišnih zemalja ekonomija BiH bi se brže i efikasnije uključila u međunarodne ekonomske tokove, uspostavila izbalansiranost uvoza i izvoza, povećala bi se ponuda domaće proizvodnje za podmirenje domaće tražnje.

U BiH postoje kvalitetne pretpostavke za razvoj malih preduzeća na osnovama modernog poduzetništva. BiH posjeduje kvalitetnu energetska infrastruktura, dobrim dijelom saobraćajna infrastruktura, telekomunikacione resurse, obrazovnu infrastrukturu, radnu snagu i dr. Kod nas, takođe, postoje kapaciteti u drvnoj, metalnoj, tekstilnoj, prehrambenoj i drugim, a koji nisu u dovoljnoj mjeri i na adekvatan način iskorišteni. Od nekada velikih privrednih sistema moglo bi se omogućiti nastajanje MSP, što bi dovelo do upošljavanja nezaposlenih radnika iz velikih privrednih sistema, odnosno to bi dovelo do otvaranja novih radnih mjesta.

Postavljena je i glavna hipoteza istraživanja: Na razvoj MSP utiče veliki broj internih i eksternih faktora

CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja predstavlja elaboracija svih faktora koji utiču na razvoj poduzetništva radi podsticanja onih kojih omogućavaju

razvoj poduzetništva, kao i ukazivanje na faktore koji ometaju razvoj poduzetništva i malih i srednjih preduzeća. Potreba za identifikacijom faktora doprinosa i faktora ometanja poslovnog ambijenta predstavlja i samu suštinu rada, koji bi trebao da pruži smjernice za podsticaj razvoja MSP u BiH. Cilj doktorske disertacije jeste da se iznađe način koji može poslužiti kao generator razvoja poduzetništva i MSP.

Kao svrhu i ciljeve istraživanja navodim sljedeće:

1. afirmisati poduzetništvo i MSP,
2. dokazati hipotezu i pomoćne hipoteze,
3. definisati poduzetništvo mala i srednja preduzeća,
4. obrazložiti poduzetništvo u BiH i svijetu,
5. obrazložiti ulogu MSP u razvoju društva,
6. elaborirati i obrazložiti interne i eksterne faktore razvoja MSP,
7. obrazložiti i predstaviti institucije za razvoj MSP u BiH i u svijetu,
8. obrazložiti i predstaviti interakcije inovativnosti i kreativnosti u poduzetništvu,
9. obrazložiti i predstaviti vrste i organizacije poduzetništva i MSP,
10. obrazložiti društveno odgovorno poslovanje poduzetništva i MSP,
11. izvršiti empirijsko istraživanje faktora uticaja na razvoj MSP na primjeru općina u BiH,
12. elaborirati zaključak i predstaviti preporuke za razvoj poduzetništva i MSP.

Ostvarenje ovih ciljeva biće omogućeno teorijskim i empirijskim istraživanjem o poduzetništvu, MSP, koristeći se naučnom i stručnom literaturom i primjerima iz prakse.

Definisanje faktora koji uveliko otežavaju poslovni ambijent biće omogućeno postavljanje adekvatnih rješenja, koja će omogućiti adekvatan razvoj MSP u BiH. Provedenim empirijskim istraživanjem, kao

i analizom slučajeva iz prakse omogućiće predstavljajući realnog stanja poslovnog ambijenta u BiH, sa konkretnim prijedlozima za omogućavanje razvoja poduzetništva i MSP u BiH. Realizacija postavljenih ciljeva bi bila naučni doprinos razvoju MSP, sa mogućnostima primjene u praksi, što bi doprinosilo stvaranju povoljnog poslovnog ambijenta.

ZAKLJUČAK

Rezultati naučnih istraživanja koji će biti formulisani i predstavljeni u doktorskoj disertaciji „Faktori uticaja na razvoj malih i srednjih preduzeća“ trebali bi dati doprinos naučnom području društvenih nauka, ekonomiji, a posebno naučno-stručnoj oblasti poduzetništva. Očekuje se da će se ovim istraživanjem doći do novih naučnih informacija koje će omogućiti obogaćivanju fonda naučnih saznanja u vezi faktora uticaja na razvoj MSP i da će doprinijeti razvoju MSP u BiH. Treba napomenuti da je ovo istraživanje novo i da se njime, u izvornom smislu, do sada niko nije ozbiljno bavio. Rezultati treba da pokažu kako se u svijetu stimuliše poduzetništvo i MSP, te kako ta iskustva primjeniti u BiH u cilju razvoja MSP. Ovaj rad treba ukazati na značaj MSP kao jednog od faktora koji ima presudni značaj za ekonomski razvoj i rast države, te se kao takav treba naučno istražiti u cilju doprinosa nauci i praksi.

Očekivani doprinos u teorijskom smislu trebao bi biti u sljedećem:

1. razvoj naučne misli o faktorima uticaja na razvoj MSP,
2. razvoj naučne misli o poduzetništvu i MSP,
3. izradi modela uticaja internih i eksternih faktora na razvoj MSP,
4. predstaviti potencijalna rješenja za otklanjanje ograničavajućih faktora,
5. doprinijeti razvoju poduzetništva i MSP u BiH.

Očekivani doprinos u aplikativnom smislu bi se mogao izraziti ekonomskim učincima primjene novih modela u procesu kreiranja poduzetničke ideje i razvoja biznisa. Analiza performansi poduzetništva i biznisa će biti izvedena na oko 50 malih i srednjih preduzeća na području BiH. Ovo istraživanje će poslužiti za projektovanje modela razvoja MSP sa mogućnošću primjene projektnog modela u procesu kriranja poduzetničke ideje i razvoja biznisa.

Rezultati istraživanja mogu imati široku primjenu. Mogu ih koristiti Univerziteti pri obrazovanju i osposobljavanju menadžera na svim nivoima. Isto tako, mogu ih koristiti sva mala i srednja preduzeća, kao i javni sektor u cilju razvoja i afirmacije poduzetništva i biznisa.

LITERATURA

Knjige:

- [1] Avlijaš, R., (2010), *Preduzetništvo*, Univerzitet Singidunum, Beograd,
- [2] Avlijaš R., (2008), *Menadžment i preduzetništvo malih i srednjih preduzeća*, Univerzitet Singidunum, Beograd,.
- [3] Dostić M., (2003), *Menadžment malih i srednjih preduzeća*, EFSA, Sarajevo,
- [4] Dostić M., (2006), *Preduzetništvo i menadžment u malom biznisu*, Ekonomski fakultet Sarajevo,
- [5] Dostić M., (1994), *Kako osnivati i voditi privatno preduzeće*, Ekonomski fakultet, Sarajevo,
- [6] World Bank Report, *Doing Bussines 2012*, FIPA, Sarajevo, 2012